

ЦРНА ГОРА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА,
MONTENEGRO ON OLD POSTCARDS,
ЦАНУ, Подгорца 2008.

У богатој и разноврсној монографској литератури, филмској и телевизијској слици и ријечи о Црној Гори, ево још једног драгоцјеног, необичног и оригиналног бисера у свеколиком њеном етнографском, историографском, књижевном и ликовном колориту. ЦРНА ГОРА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА, у издању ЦАНУ, рукодјелисана енциклопедијски пријемчивим текстовима академика Петра Влаховића и Рајка Вујачића, сходно богатој колекцији Миомира Калезића, по идејној и уредничкој визији академика Момира Ђуровића, дјело је које неодољиво привлачи пажњу и плијени причом коју побуђују ликови и мотиви са старих разгледница.

Књига ЦРНА ГОРА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА плијени читаоца и садржајем и љепотом.

Слике – разгледнице и текстови се допуњавају и чине изузетно и пријемчиво штиво за читаоце. Сажето и сликовито даје се изузетно велики број незаобилазних података о Црној Гори – историјских, географских, етнографских, демографских, културних, политиколошких итд. Зналачки се читаоци уводе у простор Црне Горе и њене прошлости, занимљиво и динамично, без сувишних дигресија.

Саме разгледнице нијесу могле дати цјеловиту слику Црне Горе, тим прије што су настајале у вријеме када је и фотографисање било ријетка дјелатност. Стога је за сваку похвалу напор аутора пратећег текста да сажето, а ипак комплексно, дају слику Црне Горе од прошлости до садашњости. Чини се да се није могло краће, боље и садржајније рећи толико о овом простору, довољно за оне који се са њим сријећу први пут, инспиративно и за оне који га познају, а упутно за оне који желе да се посвете даљем истраживању.

Притом, ту је све што се може сматрати пратећим текстом уз фотографије. Ништа од онога што је на њима приказано није прескочено, а дато је више и у оној мјери која омогућава да се сагледају амбијент, вријеме и околности у којима су оне настајале.

Скуп приказаних разгледница није само презентација умјетничке фотографије о Црној Гори у прошлости, већ драгоцјена збирка докумената о ранијим временима који се могу вишеструко сагледавати: историјски, географски, етнолошки, политиколошки, културолошки, архитектонски, конфесионално и сл.

Ове разгледнице су, треба имати у виду, оно што је о Црној Гори ишло

у свијет и што је било дио њене комуникације са њим. Путујуће слике, у вријеме када није било телевизије, проносиле су свијетом информације о љепоти градова, села, ношњи, обичајима, политичким и другим догађајима ове мале слободрске земље.

Истовремено, ова књига поставља питање – чиме се данас представљамо свијету и упућује на оно што смо у прошлости пропустили да презентујемо, почев од древних историјских споменика, археолошких и етнографских збирки, до прелијепих крајолика и ликовних дјела.

Одабране разгледнице нуде бројна сазнања и могућности. Поређења између некадашњег и данашњег изгледа градова дају могућност реконструкције прошлости, слику архитектонског развоја појединих мјеста, начин одјевања становништва, али и амбијента у коме су се ти градови развијали. Уочавамо географске, друштвено-економске, културне и етнографске промјене. Пратимо развој поштанског саобраћаја, изглед војске у рату и миру, живот владарске породице, изглед двора споља и изнутра, начин одијевања – националне костиме али и европску моду, политички и друштвени живот, свечаности, забаве, упознајемо знамените личности и историјске догађаје, нарочито оне из балканских ратова.

Посебно су значајни детаљи из свакодневног живота који нијесу за

ондашњу јавност били толико интересантни као живот краљевске породице, али који су за нас драгоцени: то су изгледи пазара, амбијент становања, слика народа у дневној и у свечаној ношњи и сл.

Чини се драгоцјеним поређење изгледа појединих грађевина некад и сад – нарочито због могућности враћања некадашњег аутентичног изгледа, како оних објеката којих више нема – какви су „Локанда” и хотел „Њујорк“ на Цетињу – тако и оних озбиљно урушених – каква је тврђава на Лесендру. Изглед села – не баш много присутан – дат је кроз слику дурмиторске планинске куће у прошлости.

Сем онога што видимо на разгледницама, читајући поједине записе (који су на ободу фотографија дати) осјећамо дух времена, било да се ради о честиткама или духовитим опаскама, каква је она о италијанском краљу и краљици – „дај ми срећу баци ме у врећу“ или она о никшићком позоришту гдје се констатује да је љепше и од београдског.

У сваком случају, књига ЦРНА ГОРА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА плијени читаоца. Чита се и гледа у даху, са уживањем и свакако припада оној врсти литературе којој се стално враћамо. Инспиративна и занимљива, спаја дух прошлости и дух садашњости и оживљава сјећање и подсјећање на оно што је Црна Гора била и каква јесте.

Проф. др Ђорђе Борозан